

SAN`ATGA BAXSHIDA UMR

Mamatkulov Maxammadjon

*Yunus Rajabiy nomidagi O`zbek milliy musiqa sanati instituti "Maqom xonandaligi"
kafedراسi o`qituvchisi*

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8085676>

Annotatsiya: *Maqom ilmi va san`atini puxta egallagan ijodkor, sozanda, "Do`stlik" ordeni sohibi, Yunus Rajabiy nomidagi O`zbek milliy musiqa san`ati instituti dotsenti, Rahmatilla Samadov 53yildan beri umrini maqom ijrochiligiga bag`ishlab kelayotgan jonkuyar va fidoiy ustoz. Ushbu maqolada esa, Rahmatilla Samadov haqida ma`lumotlar asosida ijrochi o`qituvchining shaxsiy fikrlari bayon qilinadi.*

Kalit so`zlar: *maqom, san`at, millat, doira, musiqa cholg`ulari.*

Аннотация: *Рахматилла Самадов, творец, музыкант, кавалер ордена "Дружбы", доцент Узбекского национального института музыкального искусства имени Юнуса Раджаби, уже 53 года посвятил свою жизнь исполнению макама. В данной статье на основе информации о Рахматилле Самадове представлены личные мнения исполнительного учителя.*

Ключевые слова: *мақом, искусство, нация, доира, музыкальные инструменты.*

Annotation: *Rakhmatilla Samadov, a creator, musician, holder of the order of "Friendship", associate professor of the Uzbek National Music Art Institute named after Yunus Rajabi, has been devoting his life to the performance of maqom for 53 years. In this article, based on the information about Rakhmatilla Samadov, the personal opinions of the executive teacher are presented.*

Key words: *maqom, art, nation, doira, musical instruments.*

San`at o`rgatilmaydi – san`at o`rganiladi...

Dunyoda turli millatlar ham elatlar ham ko`p. Lekin O`zbek millati o`ziga xosligi, madaniyati, san`ati, qadriyatlarini bilan ajralib turadi. Ayniqsa o`zbek san`atining milliy kuy-qo`shiq-lari-yu maqomlari. Ayniqsa, cholg`u san`ati haqida so`z boradigan bo`lsa, birinchi navbatda ijrochilarimizga jo`r bo`ladigan sozlari haqida va sozlarni mohirona so`zlatadigan ustoz cholg`uvchilarga e`tibot qaratsak mubolag`a bo`lmaydi. Cholg`u asboblari juda ko`p. Lekin har bir cholg`u asbobiga usul berib, uni bir maromda ushlaydigan bir cholg`u sozi borki, u siz boshqa sozlarni o`zi, xatto ashulalar ham xomdek, go`yo. Ha, siz farqlaganingizdek, bu Doira cholg`usidir. O`zbek cholg`ulari orasida Doira cholg`usi qadim davrlardan xalqimiz orasida keng ommalashib kelgan milliy cholg`ularidan biri hisoblanadi. Respublikamizning turli vohalaridagi arxeologik qazilmalardan topilgan tarixiy obidalardagi doira va doirasimon cholg`ularda ijro etayotgan tasvirlar uning qadim zamonlardan amaliyotda keng qo`llanilganligidan givohlik beradi.

Bu maqolam, aynan Doira cholg`usi haqida emas. Aksincha, ushbu cholg`u asbobini bir necha yillardan beri ishtiyok ila ham mutaxassis sifatida yoshlarga o`rgatib kelayotgan, ham ijrochi, Yunus Rajabiy nomidagi O`zbek milliy musiqa san`ati instituti "Maqom cholg`u ijrochiligi" kafedراسi dotsenti, ustoz Rahmatilla Samadov haqida boradi. Rahmatilla Samadov 1953-yili 20-fevralda Toshkent shahrida oddiy ishchilar oilasida dunyoga kelgan. 1968-yilda o`rta maktabni tamomlab, 1969-yilda Hamza Hakimzoda

Niyoziy nomidagi musiqa bilim yurtiga doira sinfiga o`qishga qabul qilinadi. Ushbu o`quv dargohida Yo`ldosh To`laganov ustozidan doira sirlarini o`rgangan. 1973-yilda ushbu bilim yurtini yakunlab, shu yilning o`zida O`zbekiston Davlat Konservatoriyasi, “Sharq bo`limi” kafedrasiga doira mutaxassisligi bo`yisha o`qishga kiradi. Talabalik davrlarida esa O`zbekiston Respublikasida Xizmat ko`rsatgan artist To`ychi Inog`omov qo`lida tahsil oladi. Suhbatimiz davomida Rahmatilla Samadov:” Doirani qo`limga tutqazib, mana shu Doira bo`ladi – deb tanishtirgan, ushbu cholg`u soziga mehr qo`yishimga sababchi bo`lgan ustozim To`ychi Inog`omov bo`ladilar” – deb ta`kidlab o`tdi. Qolaversa, O`zbekistonda xizmat ko`rsatgan san`at arbobi Faxriddin Sodiqovning cholg`u va maqom asnamblaridan dars olgan. Maqom usullarini menga qunt bilan o`rgatgan ustozim – Dodaxo`ja Sottixo`jayev bo`lganlar deb faxr bilan aytdi ustoz Rahmatilla Samadov. 1978-yilda Konservatoriyani muvaffaqiyatli tamomlab, Yunus Rajabiy nomidagi maqom ansamblida doirachi sozanda sifatida ish faoliyatini boshlagan. 1976-yildan 1999-yilgacha ushbu maqom ansamblida mehnat qilib, faoliyat olib bordim, ko`plab xonanda va xofizlarga sozandalik qildim – deydilar Rahmatilla aka.

Ustoz otangdek ulug` - deb bekorga aytishmagan. Har bir insonni barkamol va yetuk bo`lib kamol topishida uning ota-onasi va ustozari katta ro`l o`ynaydi. Bu dunyoga kelishimizga sababchi bizning ota-onalarimiz bo`lishsa, butun bilimni, san`atini, madaniyatini o`rgatgan bu bizning ustozlarimiz hisoblanishadi. Ustozni hurmat qilsang, ustoz darajasiga yetasan degan maqollar ham bor – deydi Rahmatilla Samadov. Insonning san`ati zo`r bo`lsa ammo odobi bo`lmasa u hayvondan battardir. Odamzot har bir narsaga mehr qo`yishi kerak. Aks holda biror bir ishni mehr bilan qilmasangiz u siz o`ylagandek go`zal va ajoyib chiqmasligi mumkin. Aynan doira cholg`usiga mehr qo`yib, bor kuch va bilimni singdirgan Rahmatilla Samadov bugun shogirdlari va talabalari ardog`idagi ustoz. Bu san`atda seniki, meniki degan iboralar bo`lmaydi, san`atga shogird bo`lib keldingmi, shogird bo`lib ketasan – deb ko`p ko`p nasihat qilardilar rahmatli ustozim Faxriddin Sodiqov – deydi bizning mohir doirachimiz.

Jamiyat yaxshi bo`lishi uchun, insonning o`zi avvalo odobli bo`lishi kerak. Bu san`at fidoiylikni talab etadi. Inson o`z san`atidan qandaydir manfaat kutishi kerak emas, aksincha shunday fikr-u hayollarda yursa ulkan jarlikka kelib qoladi go`yo. Talabalik yillarida ham, qolaversa ish faoliyati davrida ham ko`plab chet el davlatlariga o`zbek san`atini dunyolarga yoyishda sababchi bo`lgan. Jumladan: Yaponiya, Fransiya, Gollandiya, Hindiston, Riga va bir qancha yevropa davlatlariga tahsif buyurib yurtimiz san`atini namoyish etib kelgan.

Ustoz Rahmatilla Samadov “Bahor” ansambli raqqosalariga doirachi jo`rnavor ham bo`lib faoliyat olib brorgan. Yuzma-yuz suhbat qurayotganimizda jami 110ta ijrochi xofizlarga jo`rnavorlik qilganligini aytdi. Bir necha san`at darg`alarini sanab o`tishni joiz deb bildim.

1. O`zbekiston Xalq Artisti – Orifxoji Alimaxsumov
2. O`zbekiston Xalq Xofizi – Orifxon Xotamov
3. O`zbekiston Xalq Xofizi – Eson Lutfullayev
4. O`zbekiston Xalq Xofizi – Ochilxon Otaxonov
5. O`zbekiston Xalq Xofizi – Mahmud Yo`ldoshev
6. O`zbekiston Xalq Artisti – Komuna Ismoilova kabi buyuk xalq xofizlari, xalq artistlariga jo`rnavorlik qilgan.

500ga yaqin shogirdlarning sevimli ustoz. Ochig`i juda hayratda qoldim, axr yuqoridagi raqamlar oddiy raqamlar emas. Dunyoning turli nuqtalarida qolaversa, yurtimizning har bir viloyatida shogirdlarim bor – deydi ustoz. Hozirgi kunda Rahmatilla Samadov bilan birga yelkama-yelka ishlab kelayotgan shogirdlari borligini aytdi. Nodir Zokirov, Ilhom

Turdiyev, Farxod To`rxonov, Azizbek Ergashev, Umidjon Malikov, Abbos Bakirov, Quadratilla Samadov shular jumlasidandir.

Mohir sozanda Rahmatilla Samadov, O`zbekiston Respublikasi Mustaqilligining 30yilligi ko`krak nishoni hamda “Do`stlik” ordeni sohibi hisoblanadi. Qolaversa, ustozning “An`anaviy doira ijrochilik asoslari” va “ Zarblar xazinasini” deb nomlangan kitoblari nashrdan chiqqan. Yurtimizdagi barcha ijrochi yoshlar foydalanishi mumkin. O`z ishining ustasi bo`lgan, mohir sozanda Rahmatilla Samadov san`at sohasida 53yildan beri faoliyat olib kelmoqda.

Maqom ijrochiligidagi ushbu darg`alarni ko`rib, suhbatlashib: bu kabi ilmi, talabalar ardog`idagi ustozlar san`atimiz rivoji uchun zarurligini angladim. Zero, o`zbek maqom san`atida shunday ulug` va ilmi ustozlarimiz bor ekan, san`atimiz yanada yuksalishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rahmatilla Samadovning o`zi bilan suhbat.
2. R. Abduazimov “Cholg`u ijrochiligi asoslari” . “Musiqqa” – 2016-yil 60-bet
3. O`zbek An`anaviy musiqqa ijrochiligi xrestomatiyasi. “O`qituvchi” – 1995-yil 145-bet.